



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

# fahs



NUMMER 4 • DECEMBER 2002 16. ÅRGANG



*En naver iført sin karakteristiske dragt ved et møde i Naverhulen i Helsingør 1977.  
Fotografiet er venligst udlånt af Helsingør Kommunes Museer.*

*et blad fra*

**Frederiksborg Amts Historiske Samfund**

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

# Samarbejde mellem de lokalhistoriske foreninger

For 3. gang har der været afholdt møde mellem de lokalhistoriske foreninger i Frederiksborg Amt. Det var Dansk Lokalhistorisk Forening, der stod bag det første, og møderne går nu på tur mellem foreningerne.

Vi har behov for at samarbejde på tværs af amtet, for vi kan lære meget af hinanden og få inspiration til det videre arbejde. Alle foreninger har problemer med at rekruttere nye medlemmer, og trods det frivillige arbejde er det bekosteligt at drive foreningerne. Set i et større perspektiv tyder det desuden på, at vi inden for en overskuelig fremtid står overfor en kommune- og måske amtssammenlægning, der helt sikkert på længere sigt vil få konsekvenser for det lokalhistoriske arbejde.

FAHS har foreslået de øvrige foreninger samarbejde omkring flere projekter, og vi vil følge vores idéer op i den kommende tid. Bl.a. ser vi gerne et samarbejde om en

lokalhistorisk web-side.

Her ved året slutning er der tradition for at kigge tilbage på det år, som igen gik så hurtigt. Bestyrelsen har haft den glæde, at vores aktiviteter året igennem er blevet godt modtaget, og at årbogen har fået pæn omtale både i lokalaviserne og i Danmarks Radio. Vi har satset økonomisk højere end vi plejer i forbindelse med udgivelsen af årbogen »En rød el-guitar med vibrator«. Desværre er vores optimisme hidtil ikke helt blevet indfriet, så vi håber, at årets julehandel vil gøre sit til, at mindske beholdningen af bøger.

Tak til alle jer, der har støttet vores forening gennem året, og velkommen til nye aktiviteter i 2003.

God jul og godt nytår  
p.b.v.  
Henrik A. Bengtson  
Formand

# fahs



FAHS er et medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund og udkommer fire gange om året; i februar, april, august og november.

Artikler til bladet sendes til:

FAHS, Helsingør Kommunes Biblioteker,  
att. Eva Stennicke, Lundegade 13, 3000 Helsingør.

Telefon: 4928 3622, fax: 4928 3627.

E-mail: [eva.stennicke@telia.com](mailto:eva.stennicke@telia.com)

Medlemskab og kontingent:

Helsingør Teater, Havnepladsen 1, 3000 Helsingør.

Telefon: 4920 0811. E-mail: [info@helsingor-teater.dk](mailto:info@helsingor-teater.dk)

Årbogsregister: [www.helsbib.dk/tilbud/lokalhistorie/fahs/index.htm](http://www.helsbib.dk/tilbud/lokalhistorie/fahs/index.htm)

## Redaktion

Bibliotekar  
Eva Stennicke  
(ansvarshavende red.)

Layout, sats og  
tilrettelæggelse:  
Eva Stennicke

Tryk: A-Print,  
Espergærde

# Den storslåede udsigt

*Af Hans Christian Jarløv, forhenværende medlem af bestyrelsen  
og turudvalget i Frederiksborg Amts Historiske Samfund*

Ca. 4 km nord for Frederiksværk ligger som et resultat af den sidste istids fremstød Arrenakkebakke, der – som udsigtspunkt betragtet – så afgjort bærer prisen overalt i Nordsjælland, havets, søernes, skovenes og de righoldige historiske minders land. Mange slægtled har i tidernes løb stået på denne høj, og flere slægtled vil fremover gøre det samme, alle med det mål for øje at fryde sig over den rødglødende solkugles langsomme synken – en solnedgang af den slags, som der desværre er så sørgeligt få af her til lands – eller for at glæde sig over en landskabelig skønhed uden lige.

At opleve den omliggende egn fra Arrenakkes top er – som den afdøde forfatter Hans Hartvig Seedorff (1892-1986) engang meget rammende har skrevet – at opleve selve Danmark. Seedorff udtrykker sig således: »Ikke blot en enkelt egn med særpræget dansk karakter, men et område, hvor alle rigets ejendommeligheder synes at have sat hverandre stævne ... Og intet mangler. Havet hugger i storm eller glider i stille mod Tisvilde strand. I klitten skærper vinden marehalmens blågrå klinger med en lyd, der får os til at mindes sommerdage ved Jyllands vestkyst. Og klokkelysten ringer som der sin ensomme spinkle hedevis. Og er det ikke et stykke udflyttet Jylland, de vældige Tibirke høje, som under den tykke lyngpels rejser ryggen mod himlen ... Heroppe, hvor øens nordgrænse er en tangstrøet kyst, og må-

gerne har afløst nattergalen, ligger et utæt land. Det er striglet af storme, pisket af havsand, men har som folket – i en kort og lykkelig sommer – formået at glemme sine prøvelser. I lyse nætter bleges havet som ved Skagens strand. Fra Gnibens stejle brink, den yderste spids af Sjællands odde, ser man blinket af fjerne lyn – denne ulmen i luften, som en ungdom for over 100 år tilbage omdigtede til et skær af Willemoes kanoner. Men ingen torden følger efter. Rullestenenes tale er en næppe hørlig hvisken. En lang lav bølge skrider ind mod land og lyser som af morild i det stille nu, hvor den krænger over stranden ...«

Arrenakkes højde er med sine 45 m over havet på det højeste sted ikke noget større, selv målt med en målestok, som er karakteristisk for vort udprægede lavland. Men udsigten er uforlignelig. Herom ingen tvivl. Er man vant til Arrenakke, bliver man såmænd ikke imponeret af Himmelbjerget. Langt ude i det fjerne skuer man tydeligt den lille Hesselø med sit fyrtårn, der på påfaldende måde minder om et fremmed krigsfartøj på togt i vore farvande. Fyrets skarpe lys kan man iagttage efter solnedgang, samtidig med, at man på højre og venstre side skuer glimtene af henholdsvis Nakkehoved og Spodsbjerg fyr. I stik østlig retning har man udsigt til den vældige Gribskov (ca. 5.500 ha) med dens minder om gamle kongers storslåede jagter, hvor den unge dronning Caroline



1:20.000, Geodætisk Institut, turistkort Liseleje Tisvildeleje Frederiksværk. København 1945. Venligst udlånt af Frederiksværkegnens Museum

Mathilde vakte forargelse ved at sidde overskrævs på sin hest, og om de sortsmuskede kulsvieres nattevågen ved mileerne, mens uglen udsendte sine uhyggeligt hæse skrig fra træets top, og de drivende skyer dækkede for det sparsomme månelys. Og drejer man blikket en smule længere til højre, kunne man tidligere ane tårnene på Det Nationalhistoriske Museum, Frederik II's og Christian IV's Frederiksborg, der lå som centrum i den vidtstrakte kongelige vildtbane, hvor de omboende bønders

hunde skulle have det ene forben hugget af, for at de stakkels kræ ikke skulle være til gene for udløsningen af de kongelige herskabers hæmningsløse jagtlidenskab. Beplantningen på bakken har nu spærret for denne udsigt. Lad os gå videre og se over mod sydvest ud over Roskilde Fjord mod Jægerspris Nordskov, der gemmer resterne af de ældgamle egetræer Storkeegen, Kongeegen og Snoegen, vort lands ubestrideligt ældste levende væsener, som har stået på den selvsamme plet, måske

førend Gorm den Gamle og Thyra Dannebød besteg tronen som konge og dronning af Danmark.

Arrenakke, hvis nordside er så stejl, at den næsten går lodret ned mod det underliggende plateau, var i en del af eftertiden – som følge af en landsænkning – et forbjerg, ved hvis fod dønningerne fra havet skyllede. Samtidig var Halsnæs en ø med flere indskæringer, og øen var skilt ved det øvrige Sjælland ved et smalt sund Brødemosesund, som gik fra Roskilde Fjord ved Frederikssund og mundede ud i havet ved Liseleje. Den 4.100 ha store Arresø, Danmarks største indsø, hvis bredder grænser op til Hillerød, Helsingø, Frederiksværk og Skævinge kommuners jorder, var dengang en dyb fjord med forbindelse til Kattegat henover det nuværende Melby overdrev. Og fjorden havde vidtstrakte forgreninger, f.eks. mod nord, hvor Ramløse Å, der afvander Ellemosen, munder ud i søen, og helt ovre mod øst, hvor Pøleåen har sit udløb.

I den gamle Arrefjord har dyrelivet næppe været særligt rigt. Østersen skal således aldrig været nået herind, bortset fra nogle enkelte eksemplarer, der er fundet ved Arrenakke. Ved de senere landhævninger blev der lukket af for forbindelsen mellem havet og Arrefjorden, som derved blev til en sø, og Halsnæs overgik fra at være en ø til at blive en halvø. De store mosedrag og engene omkring Arresø har hørt til Nordsjællands rigeste jagtområde. Søen, som afvander et oplandsareal på 40.000 tdr. land, er næppe over 4 meter dyb på det dybeste sted, hvilket giver vinden en uhyre magt til at hvirvle dynget fra søbunden op, og derfor har Arresøes vand ofte en ejendommelig gulgrå farve.

I regnfulde perioder tilføres der Arresø

store vandmængder, som tidligere forårsagede skader på de omliggende arealer. Omkring 1915 så det ud til, at man skulle få en ordening på disse forhold, men så hævdede Københavns Kommune, der havde dispositionsret over vandmasserne, at den af hensyn til hovedstadens forsyning med vand ikke kunne tillade en sænkning af vandspejlet. I stedet fik man det arrangeret således, at der skulle oprettes nogle pumpestationer, som skulle pumpe vandet ud af engene, og på denne måde er tidligere arealer nu omdannet til produktive formål.

I Arresøens enge ser man, om end sjældent, storken vade i sin søgen efter føde, og ud over søen svævede indtil 1979 i majestætisk glideflugt fiskehejren ud fra St. Lyngby Skov, hvor denne vor største fugl har ynglet siden 1758. At der har været tale om en ganske anselig koloni, er utvivlsomt, for i 1806 indleveredes der mere end 400 klør som bevis for, at fuglene var blevet skudt.

Hejrekolonien er nu flyttet andetsteds hen. I Arresø kan fuglen, der er plagieret af H. V. Bissen i det såkaldte storke-springvand på Amagertorv i København, finde rigeligt med føde; thi her er der brasen, flirer, skaller og gedder, og så ål ikke at forglemme, og det i sådanne mængder, at der har været stort salg af dem.

I 1897 skrev Peter Hansen Brammer kontrakt med staten om retten til fiskeri på Arresø i 25 år. Brammer var storkøbmand i Lynæs, hvor hans far havde bygget en havn. Brammers søn Carl Brammer fortsatte fiskeriet på Arresø, og i årene 1927-30 udsatte han sandart i søen. Carl Brammers søn, Einar Brammer fortsatte i 3. generation fiskerivirksomheden, og dertil havde han en pelsdyrfarm og opdræt af mink. Einar Brammer døde i 1973, og hans

enke drev så virksomheden indtil 1988, hvor hun opsagde kontrakten med staten.

Langs søens bredder gror den til tagbeklædning så eftertragtede græsart tagrøret, som i høj grad er in også i vor tid med dens store udbud af forskellige materialer. Vinter efter vinter, når søen er belagt med is, har man derfor her haft fine høstudbytter af denne værdifulde kulturplante.

## Redaktionel tilføjelse

Redaktionen viste denne artikel til afdelingsbibliotekar Carsten Meyer, der har et mangeårigt kendskab til Arresø natur og historie. Inspireret af artiklen besøgte han atter Arrrenakkebakke og nogle af de andre lokaliteter, som beskrives i artiklen. Derefter sendte han følgende kommentarer.

Københavns vand og Frederiksborg amt har siden 1994 haft et forsøg i gang på Arrnæs. Der er oprettet et forsøgsanlæg med det formål, at undersøge muligheden for at omdanne søvand til grundvand. Sø vandet pumpes op fra søen og udsprinkles eller fyldes i infiltrationsbassiner og render, hvorfra vandet kan sive ned i jorden. Efter 5 år har det vist sig muligt, at fremstille vand af samme kvalitet som godt dansk grundvand.

Hovedstadsrådets recipientundersøgelser i 1976-81 viste tydeligt en forringet vandkvalitet i Arresø som følge af spildevandstilledning fra især Lyngby Å, Æbelholt Å og Pøleåen. Søen er især stærkt belastet med kvælstof og fosfor. Sigtbarheden i den lavbundede (ca. 3 til 6

meter dybe) sø er, som følge af en høj koncentration af planktonalger (grønalger) i gennemsnit 30-40 cm.

Siden 1989 er søen årligt blevet undersøgt. Søens tilstand er blevet bedre de seneste år. Forbedringen skyldes primært, at den tidligere kraftige forurening med spildevand fra byerne er reduceret markant gennem udbygning af de kommunale rensesanlæg. Ligeledes er der i oplandet til Arresø stillet krav til spildevandsrensningen på enkeltejendomme, og med skabelsen/genskabelsen af Alsønderup Enge (1987), Solbjerg Eng sø samt Strødam Eng sø, som også gennemstrømmes af Pøle åen, er det ligeledes forsøgt at forbedre Arresøens tilstand.

Tagrør og dunhammer forekommer næsten overalt og dækker ca. 7% af søens areal. Når isvintrene tillader det, høstes tagrørene fortsat til erhvervsmæssig brug.

Fiskehejren ses hyppigt overalt langs søen. Den største hejrekoloni med ca. 30 reder (år 2000) findes nu i Nejede Vester Skov. Storken ses desværre ikke mere. Man kan dog håbe på, at den sydsvenske bestand vil brede sig, så det atter bliver muligt at se denne elegante fugl på engene ved Arresø.

# I skovens dybe stille ro – juletræet ved Dabelow

Fortalt af Emma fra Nordsjælland, fange nr. 15554.

*Beretningen er nedskrevet af Hildegard Møllerup.*

Emma glemmer aldrig julen 1943. Hun var 19 år gammel og forelsket i sin kæreste Knud, som var politimand i København. Danmark var besat af tyskerne. Mange af den danske ungdom er aktive modstandsfolk og deltager på en eller anden måde i dette arbejde. Også politimand Knud og Emma. Tyskerne har nemlig endnu ikke taget det danske politi. Emma arbejder for fædrelandet ved at gå med illegale blade og det bliver hendes skæbne.

Vi har maj måned 1943 og tyskerne slår til. Emma befinder sig på linie 5's bagperron da hun bliver arresteret og kommer direkte fra Danmark til »Berliner Polizeigefängnis am Alexanderplatz« – det fængsel som KGB efter krigen brugte til sine politiske fanger i den russiske zone.

Emma var den første danske pige, der blev indsat der. Opholdet varer kun ca. 14 dage, hvorefter turen går videre til KZ-Ravensbrück, 75 km NØ for Berlin, som ved det tidspunkt endnu var en ren kvindelejr. Emma er igen den første dansker, men efterhånden kommer flere danske kvinder til. Ravensbrück havde, som alle de andre hovedlejre, et hav af »Aussenlager« og »Nebenlager«, hver med sin specielle art af beskæftigelser for fangerne. Det kunne være fabriksarbejde, byggearbejde, skovarbejde, gartneriarbejde m.m. Emma, som ved sin arrestation fik fangenummeret 15554 bliver efter kort tid overflyttet til en

»Aussenlager«, beliggende i Dabelow nær Ravensbrück, nærmere betegnet i »Contorei« på Himmler's gods. Her i Dabelow er forholdene lidt mindre end i selve Ravensbrück. Her eksisterer kun én barak, husende 120 kvinder, som består af norske, 4 danske, polske, hollandske og én schweizisk fange, men ikke en eneste tysk. Schweizeren fungerede som en slags sygeplejerske for dem.

Emma bliver indlemmet i en skovvækstkolonne, der har som opgave at beskæftige sig med skovarbejde. Her er de nu 10 piger med Emma som eneste dansker. Disse 10 kvinder blev ved deres daglige skovarbejde bevogtet af en opsynskvinde Fräulein Friedrich og en overordnet opsynsmand Herr Gestenkorn, også kaldet »Waldfürst« (skovfyrste). »Waldfürst« stod for hele skovprojektet. Opsynskvinden talte til kvinderne men ikke med dem, men hun var et godt menneske, som Emma fortæller. Fräulein Friedrich prøvede at holde modet oppe hos kvinderne. De kunne mærke det. Det skete ved sang. Hun måtte ikke synge for eller med dem, men hun stod ofte for sig selv, syngende »Wolgalied« eller andre dejlige melodier.

Arbejdet i skoven var hårdt. Det bestod af træfældning og –savning. Hver morgen havde man en 5 km lang vej fra fangernes barak til skoven og 5 km tilbage igen om aftenen. Maden i lejren var elendig. Hver



dag uden undtagelse kålrabi-suppe, dvs. vand med kålrabistykker, en humpel brød og det de kaldte kaffe. En mørk, dog varm drik. Den kost gav ingen energi til det daglige: Op af sengen, appel, 5 km march til arbejde, en lang arbejdsdag uden pauser, 5 km tilbage til lejren, indtagning af måltidet, appel og i seng.

Vi har nu efteråret 1943 og skoven frembringer et hav af svampe. Kvinderne ser de lækreste champignon skyde op. Fraülein Friedrich ser kvindernes inderste ønske og tillader dem at riste svampene, så de kan få et supplement til deres daglige elendige madration. Efteråret går på hæld og vinteren nærmer sig. Arbejdet fortsætter uforandret. Dvs. indimellem blev kvinderne indrullet i byggekolonnen. En ren chikane. At beordre kvinderne til at slæbe 3 mursten ad gangen 5 km til et sted, hvor der skulle bygges en ridestald, kan virke uforståeligt, særlig når dette skulle gentage sig i en uendelighed den hele lange dag. Transport med hest og vogn eller kvinder og vogn ville have været mere naturlig. Efter en tid – Gud ske lov – tilbage til skoven under Fraülein Friedrichs og »Waldfürst« overvågning.

Dog tankerne på den kommende jule-tid gør kvindernes stemning trist. Tankerne er derhjemme hos deres kære. Hvordan mon de har det? Breve og pakker er kun et utopisk ønske. Al forbindelse er jo brudt. Indimellem kommer der en Røde Kors pakke, dog ofte berøvet de bedste ting, bl.a. vitaminpillerne. Fangerne kan kontrollere hvad der mangler, da fortegnelsen over det oprindelige indhold er trykt på selve pakken. Klage, det kan man ikke, bare glædeligt kvittere for modtagelsen af resten. Håbet om lidt mere varm beklædning går dog aldrig i opfyldelse. Den tynde fangedragt og de kolde, hårde »klip-klapper«

med sækkelærredoverdel giver ikke megen beskyttelse mod vinterkulden.

Juleaftensdag træder kolonnen som alle andre dage an til march ind til skoven. Dagens arbejde bliver udført og er næsten færdigt, kun en halv time endnu indtil marchen hjemad til barakken. Men der sker noget. De 10 kvinder bliver beordret til at gå den modsatte vej end sædvanlig. De bliver beordret ind i en granskov. Hvad skal der mon ske?

Ved blikket fremad stivner de ti kvinders kroppe. Er det et syn de får, eller hvad? De står pludselig i en lysning foran et lille juletræ, et grantræ, pyntet med 10 røde æbler og 10 hvide lys.

»Waldfürst« og Fraülein Friedrich trækker sig diskret tilbage og står med ryggen til de 10 kvinder og lader dem stå 5 eller 10 minutter i ro og fred. Kvinderne tager hinanden i hænderne. De står bare og ser. Ser det, som er et lille mirakel, udført af SS-opsynsfolk med et hjerte af guld i behold. Tavs og indadvendt begiver kolonnen sig tilbage til lejrbarakken.

»Waldfürst« og Fraülein Friedrichs hemmeligt arrangerede juleaften formåede at ændre Emmas og de andres fjendebegreber. Ja, »Waldfürst« og Fraülein Friedrich kunne have risikeret at miste hovedet eller i hvert fald blive iført fangedragten, ligesom dem selv, hvis deres overordnede havde fået nys om, hvad de havde gjort.

Godt og vel 1 år og 3 måneder gik der endnu med slid og slæb og megen afsavn inden Emma, danskerne fra de andre kolonner og Elna, en norsk kvinde, som var blevet Emmas bedste veninde i lejren, blev hentet hjem af »De hvide Busser«, den 8. april 1945. Ja, den 8. april 1945 nåede busserne Kruså og dagen efter Herstedvester – tæt forbi hendes forældres bolig. Men fangerne skulle jo først en tur til Sve-

rige inden de den 17. maj 1945 kunne forenes med deres familie. Emma's forældre havde den glæde, på deres sølvbryllupsdag, den 17. april 1945, at få et telegram fra Røde Kors med meddelelse om at dateren var på vej hjem. Dette telegram var den skønneste sølvbryllupsgave de fik.

Emma havde efter krigen i alle årene kontakt med sin veninde Elna indtil veninden i 1995 døde i Sverige. Hun var efter krigen blevet gift med en KZ-fange fra Sachsenhausen. Og Emma med sin Knud.

53 år er gået men Emma og Elna har hvert år måttet tænke tilbage på deres juletræ i granskoven ved Dabelow.

For næsten et år siden sendte Hildegard Mellerup bl.a. ovenstående beretning til fahs bladet. Jeg bestemte mig allerede dengang for at bringe netop denne erindring, fordi den minder mig om, at der bag forskelligheder, krig og terror faktisk findes medmenneskelighed. Og så ser jeg for en gangs skyld bort fra, at artiklen ikke handler om Frederiksborg Amt.

Eva Stennicke

## Nyt om bøger

ved Eva Stennicke

*Søren Olsen: Danmarks søer og åer.* Kbh., Politiken i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening, 2002. 352 sider : ill.

ISBN 87-56763-64-6. Pris 299 kr.

Beskrivelse af Danmarks væsentligste søer og åer med gennemgang af deres historie, landskabsmæssige betydning og biologiske værdi.

Fra side 220-264 kan man læse om både store og små søer her i Frederiksborg Amt. Selvfølgelig Arresø, Esrum Sø og Furesø men f.eks. også Frederiksborg Slotssø, Hornbæk Sø og Sortesø og Klaresø i Teglstup Hegn er nævnt.

*Bent J. Friis: Færgernes kølvand.*

Snekkersten, Kurs, 2002. 303 sider : ill.

ISBN 87-98651-18-8

Forfatteren, der er født i 1934, har udgivet i alt fire bøger med erindringer fra livet til søs. Dette bind, som er det fjerde i rækken, indeholder erindringer fra 35 års sejllads på færgerne mellem Helsingør og Helsingborg som styrmand og skibsfører. Bind 2 i serien hedder »Kongeligt kølvand. Oplevelser som marinesoldat i Arresødalejren – kongeskibet Dannebrog – og på patrouillefartøjet Y353«, indeholder, som det fremgår, ligeledes stof fra amtet.

*Steffen Elmer Jørgensen: Fra chaussé til motorvej. Det overordnede danske vejnets udvikling fra 1761.*

Dansk Vejhistorisk Selskab : i kommission hos Odense Universitetsforlag, 2001. 606 sider : ill.

ISBN 87-78385-20-2. Pris 328 kr.

En administrations- og kulturhistorisk skildring af det danske hovedlandevejsnets udvikling fra Frederik V's befaling i 1761 frem til indvielsen af Øresundsforbindelsen i 2001.

Ud af bogens 600 sider er der ikke så forfærdeligt mange der specielt omhandler vejforhold her i Frederiksborg Amt. Men fordelene ved bogen er at »vores veje« er beskrevet i sammenhæng med udviklingen på området i resten af landet. Side 45-55 handler om Fredensborgvejen 1764-66. Side 86-87 om Helsingørvejen 1779-91. Side 301-302 og 367-369 om motorvejen til Hørsholm/Helsingør. Side 375-377 om Forholdene i Nordsjælland i 1963 og endelige kan man på side 449-457 læse om Øresundsforbindelsen – Helsingør/Helsingborg eller København/Malmø?

*Sommerhuset – at eje en længsel.  
Tekst af Gitte Just. Fotografier af Jo Selsing.*

Kbh., Høst, 2002. 126 sider : ill.  
ISBN 87-14297-60-4. Pris 299 kr.  
Gitte Just skriver i dagbogsform om det første år i eget sommerhus i Asserbo. Bogen er rigt illustreret med Jo Selsings billeder af sommerlandets oplevelser og herligheder.

*Niels Jensen: Danskernes færger.  
Strejftog i de danske færges overfarers historie.*

Kbh., Aschehoug, 2002. 96 sider : ill.  
ISBN 87-11162-64-3. Pris 279 kr.  
Jeg vil specielt gøre opmærksom på side 64-66 om færgen »Columbus« mellem Kulhuse og Søluger.

*Vejby-Tibirke årbog 2002.*

Udgivet af Vejby-Tibirke Selskabet. Årbogen indeholder to artikler af interesse

for vores område.

Side 7-36 fortæller Chr. Friis om de digtere og forfattere som gennem tiderne har haft tilknytning til Tibirke-Tisvilde området. Eksempelvis Johannes V. Jensen, Hans Scherfig, Jørgen Nash og Bo Green Jensen.

Karl Erik Frederiksen skriver på side 53-66 om Borshøjgaard i Tisvilde. Gården har bl.a. været feriehus for medlemmer af HK fra 1921 til efter 2. verdenskrig.

*Fredensborg-Humblebæk Lokalhistoriske Forenings årbog for 2002*

indeholder fem forskellige artikler.

På side 3-10 kan man læse Inger Jensens erindringer (f. 1919) fortrinsvis om barndommen på Skovgården i Humlebæk. Gården var i familiens eje indtil den brændte i 1970.

Side 11-18 skriver Annie Thygesen Andersen om hendes tipoldefar læreren i Dageløkke Johannes Henrich Bendixsen. Bent Skov Larsen er forfatter til artiklen på side 19-27 om slægten Hammer på Asminderød Kro og deres bedrifter mod englænderne i 1807. Og så er Steen Steensen Blichers digt herom »En Kroermand og hans søn« desuden gengivet.

Side 28-38 skriver Svend Aage Olesen om dengang han i 1944 som politibetjent var under uddannelse på Krogerup. Her blev politiker den 19. september angrebet af tyskerne. Nogle slap fri, heriblandt forfatteren og Svend Aage Olesen skriver så om, hvad der videre skete frem til den 5. maj 1945.

Årsskriftet afsluttes med en lille artikel om bundgarnsfiskeri i Gl. Humlebæk.

# Søndagstur til Naverhulen i Helsingør

Søndag den 23. februar 2003 arrangerer Frederiksborg Amts Historiske Samfund et besøg i Naverhulen Sct. Annagde 21 i Helsingør.

Naverhulen tilhører »Klub for Berejste Håndværkere i Helsingør« og der er kun adgang for ikke-medlemmer efter aftale. Vi skal mødes der kl. 11. Klubbens sekretær Torben Agger vil så fortælle os om naverne, deres gamle traditioner og vise os Naverhulen med alle minderne fra de utallige rejser ud i verden.

Ifølge ordbogen betyder naver »en rejssende håndværkssvend fra Skandinavien«

og siden 1300-tallet har det været almindeligt at håndværkere efter endt svendeprøve drog på valsen, ud i verden med ransel på ryggen og iført den traditionelle sorte dragt, fløjlsjakke, bukser med stor fodvidde samt en stor sort hat (se forsiden på dette nummer af FAHS bladet).

I forbindelse med besøget vil der blive serveret et par stykker smørrebrød.

Se venligst bagsiden for yderligere praktiske oplysninger.



*Naverhulen i Helsingør. På en af loftsbjælkerne står:  
»Hatten å for de farende svende som til liv og til lystighed kende«.  
Fotografiet er venligst udlånt af Helsingør Kommunes Museer.*

## Naverhulen i Helsingør søndag d. 23/2-03

Søndag den 23. februar 2003 kl. 11 inviterer Frederiksborg Amts Historiske Samfund på et besøg i Naverhulen, Sct. Annagade 21 i Helsingør.

Turen koster 100 kr. I beløbet er inkluderet entre, foredrag samt 3 stykker smørbrød + kaffe. Øl/vand betales særskilt og koster 10 kr.

### Tilmelding

Da deltagerantallet desværre er begrænset tilrådes hurtig tilmelding og senest den 8. februar 2003 til:

Dorrit af Rosenberg (turudvalget)  
tlf. 47 33 53 58 eller

Bent Laurents (kasserer)  
tlf. 49 21 77 45

---

## Dansk Lokalbibliografi. Frederiksborg Amt

Nu er hele lokalbibliografien for Frederiksborg Amt søgbar på internettet.

Lokalbibliografien udarbejdes af Helsingør Kommunes Biblioteker i samarbejde med de øvrige biblioteker i amtet og den findes på Helsingør Kommunes Bibliotekers web-site. Den nøjagtige adresse er: [www.helsbib.dk/tilbud/lokalhistorie/lokalbibliografi/index.htm](http://www.helsbib.dk/tilbud/lokalhistorie/lokalbibliografi/index.htm) Her findes også en vejledning til, hvordan man opnår det bedste søgeresultat. Jeg har tidligere skrevet i FAHS bladet om lokalbibliografien, men som redaktør (også af den) synes jeg selvfølgelig ikke, at en god gerning kan gøres for tit.

Og det er stort fremskridt, at man ikke længere behøver at anvende den trykte lokalbibliografi. Alle de henvisninger som findes i den er nu skannet ind og er søgbare i databasen sammen med de henvisninger, som i forvejen lå der.

Totalt findes der på nuværende tidspunkt godt 23.000 henvisninger til bøger, dele af bøger, tidsskriftsartikler, osv. i lokalbibliografien for Frederiksborg Amt. De ældste titler der henvises til er fra 1600-tallet, de nyeste fra 2002.

Søger man f.eks. på navere, finder man en henvisning til en artikel i Helsingør Kommunes Museers årbog for 1984.